«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Президент Закладу вищої освіти
«Університет Короля Данила»,
доктор юридичних наук, професор
_____ А.І. Луцький
«___» _____ 2026 р.

ВИСНОВОК

Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила» про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Горошка Владислава Олеговича на тему «Реалізація права в умовах цифрової трансформації», підготовлену на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань «Право» за спеціальністю 081 Право; тема затверджена Вченою радою Університету Короля Данила 12 липня 2023 р., протокол № 12.

Правові підстави видачі висновку:

На підставі заяви аспіранта Горошка Владислава Олеговича на тему «Реалізація права в умовах цифрової трансформації» (далі – здобувач), який виконав акредитовану освітньо-наукову програму та підготував дисертацію на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право в Закладі вищої освіти "Університет Короля Данила" (далі – Університет), про отримання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації, а також поданої дисертації, копій наукових публікацій, довідки про виконання освітньо-наукової програми та висновку наукового керівника, відповідно до пункту 26 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502), структурним підрозділом Університету, що виконує освітньо-наукову програму за спеціальністю 081 Право та здійснив підготовку здобувача – кафедрою права імені академіка УАН о. Івана Луцького (далі – кафедра), з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації 11.11.2026 було проведено засідання, на якому відбулася публічна презентація здобувачем наукових результатів дисертації та її обговорення.

Витяг
з протоколу засідання кафедри права імені академіка УАН о. Івана Луцького Університету Короля Данила від 11.11.2026, на якому відбулася публічна презентація здобувачем наукових результатів дисертації та її обговорення

Присутні:
Пташник Олександра Іванівна – кандидат соціологічних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри (головуюча на засіданні кафедри);
Луцький Мирослав Іванович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри (науковий керівник);
Криховецький Іван Зеновійович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри;
Зварич Роман Васильович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри;
Луцький Андрій Іванович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри;
Короєд Сергій Олександрович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри;
Луцький Роман Петрович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри;
Андрухів Олег Ігорович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри;
Жукевич Ігор Васильович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри.
Порядок денний: публічна презентація здобувачем Горошком Владиславом Олеговичем дисертації на тему «Реалізація права в умовах цифрової трансформації» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право та її обговорення з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.
Слухали: здобувача Горошка В.О. про результати виконаного ним дисертаційного дослідження. У своїй доповіді аспірант чітко обґрунтував наукову та практичну актуальність обраної теми, визначив мету, ключові задачі, об'єкт, предмет і методи дослідження. Доповідач детально описав структуру роботи та основні її положення, розкрив новизну, теоретичне та практичне значення представленої дисертації.
Здобувач акцентував увагу на наступних моментах свого дослідження.
Дослідження присвячене комплексному теоретико-правовому аналізу реалізації права в умовах цифрової трансформації суспільства. У роботі розкрито вплив цифрових технологій, штучного інтелекту та автоматизації юридичних процедур на розвиток правової системи, здійснення й захист прав людини. Особливу увагу приділено вдосконаленню правового регулювання, розвитку електронного правосуддя, цифрових адміністративних послуг, правової культури та електронної демократії. Обґрунтовано необхідність поєднання технологічних інновацій із принципами верховенства права, справедливості, юридичної визначеності та поваги до людської гідності. Запропоновано напрями вдосконалення правових механізмів, спрямованих на

забезпечення ефективного захисту прав і свобод людини в цифровому середовищі.

Дослідження виконане відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри права імені академіка УАН о. Івана Луцького Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила» за напрямами «Трансформація правової системи України в умовах розвитку правових систем сучасності (теоретико-правовий та історико-правовий аспекти)» та «Закономірності розвитку і функціонування правової держави».

Метою роботи є комплексне теоретико-правове дослідження особливостей реалізації права в умовах цифрової трансформації суспільства, з'ясування впливу сучасних технологій на форми та механізми реалізації правових норм, а також обґрунтування напрямів їх удосконалення на засадах верховенства права, законності та забезпечення прав і свобод людини.

Об'єктом дослідження є процес реалізації права в умовах цифрової трансформації суспільства, що характеризується зміною форм і механізмів правового регулювання та особливостями взаємодії суб'єктів правовідносин у цифровому середовищі.

Предметом дослідження є теоретико-правові засади, закономірності та механізми реалізації права в умовах цифрової трансформації суспільства, а також чинники, що визначають її ефективність.

Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнонаукових і спеціально-юридичних методів. Діалектичний метод застосовано для аналізу трансформації права в цифровому суспільстві; системно-структурний – для дослідження правових норм і механізмів правового регулювання; формально-юридичний – для вивчення нормативного забезпечення цифрових правових процедур; порівняльно-правовий – для зіставлення українського та європейського досвіду цифровізації; соціологічний підхід – для з'ясування впливу правової культури й виховання на правову поведінку. Методи аналізу, синтезу та узагальнення використано для систематизації наукових положень і формулювання висновків та практичних рекомендацій.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання сформульованих висновків і пропозицій для вдосконалення законодавства України у сфері цифрових правовідносин, підвищення ефективності правотворчої та правозастосовної діяльності, розвитку правової політики, правової культури й освіти, а також у науково-дослідній та освітній діяльності.

Матеріали дисертації використовуються: в навчальному процесі Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила» при викладанні курсів «Теорія держави і права», «Актуальні проблеми теорії держави і права»; науково-дослідній та експертно-аналітичній роботі Науково-дослідного інституту імені академіка УАН І.М. Луцького при виконанні наукових програм розвитку Університету Короля Данила, Прикарпатського регіону та України відповідно до плану проведення наукових досліджень, при підготовці науково-практичних експертних висновків, зауважень і пропозицій до законопроектів в зазначеній сфері, що підтверджується відповідними актами впровадження.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в обґрунтуванні комплексного теоретико-правового підходу до реалізації права в умовах цифрової

трансформації, розкритті особливостей впливу сучасних технологій на форми, механізми та ефективність втілення правових норм у суспільні відносини. У дослідженні запропоновано концептуальні засади збалансованої цифрової реалізації права, визначено межі допустимої автоматизації юридичних процедур, поглиблено наукове розуміння ролі правової політики, правової культури та правової активності особи у формуванні цифрового правопорядку. Особливу увагу приділено обґрунтуванню юридичних гарантій, спрямованих на запобігання цифровим загрозам, забезпечення верховенства права та збереження пріоритету прав і свобод людини в умовах технологічного розвитку.

Уперше обґрунтовано комплексний підхід до оцінювання ефективності реалізації права в умовах цифровізації, запропоновано концепцію збалансованої цифрової реалізації права та принцип непогіршення правового становища особи внаслідок технологічних змін. Розроблено модель диференційованої автоматизації юридичних процедур, яка передбачає визначення меж використання алгоритмічних систем залежно від складності правової оцінки та необхідності участі людини у прийнятті юридично значущих рішень.

Удосконалено наукові підходи до розуміння правової культури шляхом виокремлення цифрової правової компетентності як її важливої складової. Поглиблено положення щодо функціонального призначення правових норм у забезпеченні юридичної визначеності, контролю за цифровими технологіями та захисту прав людини. Обґрунтовано нове розуміння правової активності особи, що визначається не частотою використання електронних сервісів, а свідомою реалізацією прав, відповідальністю та здатністю самостійно приймати юридично значущі рішення.

Подальшого розвитку набули наукові підходи до співвідношення технологічної ефективності та юридичної доцільності, відповідно до яких якість цифрових рішень визначається не лише швидкістю й автоматизацією, а передусім їх правомірністю, обґрунтованістю та відповідністю інтересам людини. Поглиблено теоретико-правові положення щодо цифрових загроз, зокрема алгоритмічної дискримінації, цифрової нерівності та непрозорості автоматизованих рішень. Обґрунтовано необхідність превентивного правового захисту, спрямованого на запобігання цифровим ризикам і забезпечення реального здійснення прав людини.

Основними науковими результатами роботи є такі положення:

1. Цифрова трансформація не змінює фундаментальної соціальної природи права, проте істотно впливає на способи, форми та механізми його реалізації. Право зберігає значення універсального регулятора суспільних відносин, спрямованого на забезпечення свободи, рівності, справедливості та узгодження приватних і публічних інтересів. Водночас розвиток цифрових технологій формує нову модель правової взаємодії, у якій між юридичною нормою та її практичним втіленням виникає технологічне посередництво у вигляді електронних платформ, інформаційних систем та алгоритмічних процедур. Узагальнення нормативного, соціологічного, аксіологічного та функціонального підходів до праворозуміння свідчить про необхідність комплексного осмислення ролі права в цифровому суспільстві. Його

регулятивне призначення охоплює не лише впорядкування поведінки суб'єктів, а й визначення юридичних меж функціонування технологічного середовища. Визначальною умовою ефективної реалізації права залишається збереження пріоритету правових цінностей і юридичних гарантій над технологічною доцільністю.

2. Цифровізація зумовлює функціональне переосмислення традиційної структури правової норми без зміни її основних логічних елементів. Гіпотеза, диспозиція та санкція набувають нових особливостей практичного втілення через автоматизоване встановлення юридичних фактів, технологічне визначення доступних моделей поведінки та цифровізацію окремих процедур застосування правових наслідків. Особливого значення в цих умовах набуває відповідність алгоритмічних механізмів нормативному змісту правових приписів, оскільки технічна формалізація не повинна призводити до звуження правових можливостей особи чи усунення необхідної юридичної оцінки. Поряд із традиційними регулятивною, охоронною та виховною функціями посилюється значення превентивної, гарантійної, координаційної та технологічно-організаційної складових правового впливу. Відтак функціональне призначення правових норм у цифровому суспільстві розширюється завдяки встановленню вимог до прозорості автоматизованих процедур, достовірності юридично значущих даних, підзвітності цифрових систем та забезпечення належного контролю за їх використанням.

3. Заохочувальні норми права в цифровому середовищі виступають важливим інструментом формування правомірної, ініціативної та соціально відповідальної поведінки суб'єктів права. Використання сучасних технологій розширює можливості позитивного правового стимулювання завдяки оперативному інформуванню про передбачені законодавством переваги, спрощенню процедур їх отримання та забезпеченню своєчасного настання сприятливих юридичних наслідків. Обґрунтовано, що цифрове правове заохочення потребує чіткого розмежування між правомірним стимулюванням і прихованим маніпулятивним впливом, здатним обмежувати самостійність волевиявлення особи. Його ефективність повинна ґрунтуватися на нормативній визначеності, рівності умов, прозорості критеріїв, добровільності вибору та гарантованості позитивного правового результату. За таких умов заохочувальні норми сприяють не лише дотриманню правових приписів, а й розвитку правосвідомості, громадянської ініціативності та активної участі суб'єктів у суспільно значущих правових процесах.

4. Правова політика держави в умовах цифрової трансформації набуває стратегічного значення як засіб узгодження технологічного розвитку з фундаментальними засадами правового регулювання та потребами суспільства. Її вплив на реалізацію права проявляється у формуванні належного нормативного середовища, забезпеченні узгодженості діяльності публічних інституцій, визначенні правових меж автоматизації та створенні дієвих гарантій захисту прав людини. Обґрунтовано, що пріоритетними напрямами вдосконалення державної правової політики мають стати забезпечення стабільності основоположних правових принципів за одночасної адаптації законодавства до технологічних змін, запровадження ефективного контролю за алгоритмічними рішеннями, підвищення достовірності юридично значущої

інформації та узгодження функціонування державних інформаційних систем. Особливого значення набуває формування єдиного правового підходу до цифровізації публічного управління, за якого технологічні недоліки, інформаційні суперечності чи організаційна неузгодженість не створюватимуть додаткових перешкод для здійснення суб'єктивних прав. Відтак результативність правової політики повинна оцінюватися не кількістю впроваджених цифрових рішень, а їх реальною здатністю забезпечувати законність, доступність юридичних процедур та належний захист інтересів особи.

5. Правова культура в цифровому суспільстві виступає важливою передумовою усвідомленого та відповідального здійснення прав і виконання юридичних обов'язків, поєднуючи традиційні правові цінності з новими вимогами технологічного середовища. Її сучасний зміст охоплює не лише знання законодавства та повагу до права, а й здатність особи розуміти юридичні наслідки електронних дій, критично оцінювати інформацію, розпізнавати можливі порушення та самостійно використовувати доступні засоби правового захисту. Визначальним показником розвитку правової культури є не рівень володіння цифровими технологіями сам по собі, а спроможність застосовувати їх відповідно до принципів законності, добросовісності, справедливості та поваги до прав інших осіб. У цьому контексті цифрова правова компетентність стає важливою складовою формування зрілої правосвідомості, сприяючи переходу від пасивного сприйняття правових приписів до свідомого вибору правомірної поведінки. Високий рівень правової культури забезпечує відповідальне ставлення до електронного волевиявлення, посилює здатність особи протидіяти неправомірному цифровому впливу та створює передумови для активної участі громадян у правовому житті суспільства.

6. Цифрові інструменти реалізації права істотно змінюють характер взаємодії особи з органами публічної влади, забезпечуючи перехід до більш оперативних, доступних і технологічно організованих юридичних процедур. Електронне правосуддя розширює можливості судового захисту завдяки дистанційному поданню процесуальних документів, електронному обміну інформацією та спрощенню окремих організаційних аспектів судового провадження. Цифрові адміністративні послуги, своєю чергою, сприяють зменшенню бюрократичних бар'єрів, скороченню строків розгляду звернень і підвищенню прозорості діяльності державних органів. Водночас наголошується, що практична ефективність таких інструментів безпосередньо залежить від їх юридичної надійності, технічної доступності та спроможності гарантувати рівні можливості для всіх учасників правовідносин. Серед основних проблем їх застосування особливого значення набувають цифрова нерівність, технічні збої, недостовірність відомостей у державних реєстрах, недостатня захищеність персональних даних та ризики надмірної автоматизації юридично значущих рішень. У зв'язку з цим розвиток електронного правосуддя й цифрових адміністративних послуг має супроводжуватися збереженням альтернативних способів реалізації прав, можливістю виправлення помилок, ефективним оскарженням рішень та належним людським контролем. Саме поєднання технологічних переваг із повноцінними юридичними гарантіями

забезпечує перетворення цифрових сервісів на дієвий механізм реалізації права, а не лише засіб модернізації державного управління.

7. Правове виховання в умовах розвитку цифрових комунікацій набуває нового змістовного та функціонального значення, перетворюючись із традиційного засобу поширення юридичних знань на важливий механізм формування свідомої правової позиції особи, її самостійності та відповідальності за власні рішення. Сучасні підходи до правового виховання мають орієнтуватися на поєднання правової освіти, ціннісного осмислення права, розвитку критичного мислення та набуття практичних навичок правомірної поведінки в інформаційному середовищі. Наголошується, що визначальним результатом правовиховного впливу повинно бути не механічне засвоєння нормативних положень, а формування внутрішнього переконання в необхідності дотримання права, здатності розпізнавати юридично значущі ситуації, перевіряти достовірність правової інформації та усвідомлювати наслідки власних дій. Особливого значення набувають інтерактивні освітні технології, практико-орієнтовані методи навчання та використання цифрових комунікацій для розвитку правової самостійності. Водночас ефективність правового виховання безпосередньо пов'язується з якістю діяльності державних інституцій, оскільки саме практичний досвід взаємодії з ними впливає на довіру до права, сприйняття його справедливості та готовність особи діяти відповідно до правових цінностей.

8. Взаємодія держави та громадянського суспільства в цифровому середовищі характеризується поступовим утвердженням партнерської моделі правових відносин, заснованої на відкритості публічної влади, взаємній відповідальності та залученні громадян до вирішення суспільно значущих питань. Електронні петиції, цифрові громадські консультації, онлайн-звернення, платформи громадського контролю та інші інструменти електронної демократії створюють додаткові можливості для реалізації права на участь в управлінні державними справами, сприяють прозорості управлінських процесів і посиленню підзвітності органів влади. Обґрунтовано, що демократична цінність цифрової участі визначається не кількістю електронних звернень чи масштабами залучення користувачів, а реальним впливом громадської позиції на підготовку, ухвалення та оцінювання публічних рішень. У цьому контексті особливого значення набуває забезпечення змістовного зворотного зв'язку між державою та громадянами, за якого результати розгляду суспільних ініціатив є відкритими, аргументованими та зрозумілими. Розвиток електронних форм громадської участі має супроводжуватися гарантіями рівного доступу, захисту від інформаційних маніпуляцій, дотримання прав меншості та збереження правових меж здійснення публічної влади. Такий підхід сприяє зміцненню демократичних інститутів, підвищенню суспільної довіри та формуванню громадянського суспільства як активного учасника розвитку правового порядку.

9. Цифрова трансформація правової системи супроводжується виникненням нових ризиків, здатних негативно впливати на ефективність здійснення суб'єктивних прав, виконання юридичних обов'язків та забезпечення належного правового захисту. Найбільш суттєвими серед них є цифрова нерівність, порушення конфіденційності персональних даних, непрозорість

алгоритмічних рішень, технологічна залежність юридичних процедур, недосконаліть нормативного регулювання та ускладнення механізмів юридичної відповідальності. Доведено, що особлива небезпека зазначених викликів полягає у можливості перетворення технічних недоліків цифрових систем на фактичні обмеження прав людини, навіть за умови їх належного законодавчого закріплення. У зв'язку з цим запропоновано комплексний підхід до мінімізації цифрових ризиків, що передбачає вдосконалення правового регулювання з урахуванням розвитку сучасних цифрових технологій, забезпечення прозорості та юридичної перевірюваності автоматизованих рішень, чітке визначення відповідальних суб'єктів, запровадження ефективних процедур оскарження й виправлення інформаційних помилок, а також гарантування рівного доступу до правових механізмів незалежно від рівня цифрової компетентності особи. Особливого значення набуває забезпечення змістовного людського контролю за рішеннями, що істотно впливають на правове становище людини. Реалізація запропонованих заходів сприятиме формуванню правового середовища, у якому технологічний розвиток узгоджуватиметься з вимогами законності, юридичної визначеності, пропорційності та верховенства права, а забезпечення прав і свобод людини залишатиметься визначальним критерієм ефективності цифровізації.

Після закінчення доповіді здобувача, присутніми були поставлені наступні питання:

Запитання доктора юридичних наук, професора Зварича Р.В.: Скажіть будь ласка, чи не перетворюється цифровізація права на приховану форму дискримінації, коли держава проголошує рівність прав, але фактично залишає їх реалізацію залежною від цифрової компетентності громадянина?

Відповідь здобувача: Так, цифровізація може створювати приховану дискримінацію, якщо доступ до прав фактично залежить від цифрових навичок людини. Рівність прав не повинна перетворюватися на рівність лише технічних можливостей. Тому держава має забезпечувати не тільки електронні сервіси, а й доступні альтернативні процедури, правову освіту та необхідну допомогу громадянам. Адже головна мета цифровізації – зробити право доступнішим для кожного, а не створювати нові бар'єри для його реалізації.

Запитання доктора юридичних наук, професора Луцького А.І.: У дослідженні наголошено на необхідності розмежування електронного правосуддя та автоматизованого прийняття судових рішень. Де, на Ваш погляд, проходить межа між допустимою автоматизацією судочинства та неприпустимою заміною суддівського розсуду алгоритмом?

Відповідь здобувача: Межа проходить між технологічною допомогою судді та передачею алгоритму повноважень здійснювати правосуддя. Автоматизація є допустимою для опрацювання документів, аналізу інформації та виконання технічних процедур. Однак оцінювання доказів, тлумачення права й ухвалення остаточного рішення мають залишатися за суддею. Адже алгоритм може допомагати застосовувати право, але не повинен підміняти людське судження, відповідальність і принцип справедливості.

Запитання доктора юридичних наук, професора Короєда С.О.: У роботі (розділ 2) запропоновано підхід адаптивної стабільності правового

регулювання. У чому полягає його сутність і як забезпечити стабільність права в умовах постійного оновлення цифрових технологій?

Відповідь здобувача: Сутність адаптивної стабільності правового регулювання полягає у поєднанні незмінності фундаментальних правових принципів із гнучкістю механізмів їх реалізації. Цифрові технології можуть постійно оновлюватися, однак принципи верховенства права, справедливості, законності та захисту прав людини мають залишатися непорушними. Тому стабільність права забезпечується не незмінністю законодавства, а збереженням правових цінностей і гарантій за одночасного вдосконалення цифрових процедур.

Запитання доктора юридичних наук, професора Андрухіва О.І.: У межах розділу 3, правове виховання розглядається як механізм формування правової автономії особи. Чи можна вважати його ефективним, якщо громадянин добре знає свої права, але не здатний самостійно захистити їх у цифровому середовищі?

Відповідь здобувача: Таке правове виховання можна вважати лише частково ефективним, адже знання права ще не означає здатності його реалізувати. Справжня правова автономія передбачає не лише обізнаність, а й уміння самостійно користуватися юридичними механізмами та захищати свої права в цифровому середовищі. Водночас держава повинна забезпечувати доступність цих механізмів. Тому головним критерієм ефективності правового виховання є перетворення правових знань на реальну правову спроможність особи.

Запитання доктора юридичних наук, професора Луцького Р.П.: У дослідженні обґрунтовано поняття правової стійкості цифрової реалізації права. Чи можна вважати цифрову правову систему ефективною, якщо навіть незначний технічний збій здатний позбавити людину можливості реалізувати гарантоване законом право?

Відповідь здобувача: Ні, таку цифрову правову систему неможна вважати повною мірою ефективною, адже технічна несправність не повинна ставати юридичною перешкодою для реалізації прав людини. Саме тому в дисертації обґрунтовано поняття правової стійкості цифрової реалізації права, яке передбачає здатність системи забезпечувати доступність правових процедур навіть за умов технологічних збоїв. Для цього необхідні альтернативні способи реалізації прав, можливість перегляду помилкових рішень і відновлення порушених прав. Адже справжня ефективність цифровізації вимірюється не лише швидкістю роботи системи, а й надійністю захисту прав людини.

Після відповідей здобувача на запитання, слово для висновку було надано науковому керівнику – доктору юридичних наук, професору, професору кафедри Луцькому Мирославу Івановичу. За результатами ознайомлення з дисертаційним дослідженням Горошка В.О. «Реалізація права в умовах цифрової трансформації» слід відзначити його актуальність, наукову новизну, теоретичну обґрунтованість та практичну значущість. Обрана тема відповідає сучасним тенденціям розвитку правової системи України та потребі переосмислення традиційних механізмів реалізації права в умовах стрімкого впровадження цифрових технологій.

У дисертації здійснено комплексний теоретико-правовий аналіз впливу цифровізації на форми реалізації права, функціонування правових норм, правову культуру, правове виховання та взаємодію особи з органами публічної

влади. Особливої уваги заслуговують обґрунтовані здобувачем концепція збалансованої цифрової реалізації права, принцип непогіршення правового становища особи внаслідок цифровізації та модель диференційованої автоматизації юридичних процедур. Важливим науковим здобутком є також визначення правових меж використання алгоритмічних систем, обґрунтування необхідності запобігання цифровій нерівності та забезпечення пріоритету прав людини над технологічною доцільністю.

Позитивної оцінки заслуговує практична спрямованість дослідження, зокрема сформульовані пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання цифрових відносин, підвищення доступності електронних юридичних процедур, розвитку цифрової правової компетентності та посилення гарантій захисту прав людини.

Дослідження Горошко В.О. є самостійним, завершеним і належним чином обґрунтованим науковим дослідженням, результати якого становлять інтерес для подальшого розвитку загальної теорії права та вдосконалення юридичної практики. Робота заслуговує на позитивну оцінку, а її автор – на представлення результатів дослідження до публічного захисту. Дисертація готова до захисту.

Далі слово було надано рецензентам:

Рецензент – Андрухів Олег Ігорович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри відмітив, що здобувач поставив перед собою актуальну та науково значущу мету, спрямовану на комплексне дослідження особливостей реалізації права в умовах цифрової трансформації суспільства, з'ясування впливу сучасних технологій на традиційні форми здійснення прав і виконання юридичних обов'язків, а також обґрунтування нових підходів до вдосконалення правових механізмів на засадах верховенства права, законності та пріоритету прав людини. Важливо, що досягнення поставленої мети передбачало не лише теоретичне осмислення цифрових змін, а й розроблення практичних пропозицій щодо забезпечення доступності юридичних процедур, правової визначеності та належного захисту особи в цифровому середовищі. Аналіз роботи свідчить, що автор справився із поставленою метою.

Структура дисертації вирізняється логічністю, послідовністю та внутрішньою узгодженістю, що дозволило здобувачеві комплексно й системно дослідити найбільш актуальні та дискусійні аспекти обраної проблематики, всебічно розкрити предмет дослідження та забезпечити досягнення поставленої мети й виконання визначених завдань.

Перший розділ присвячено дослідженню загальнотеоретичних засад реалізації права в цифрову епоху, зокрема переосмисленню права як соціального регулятора, трансформації структури та функцій правових норм, а також особливостям правового заохочення в цифровому середовищі. У другому розділі розкрито інституційно-функціональні аспекти реалізації права в умовах цифровізації, проаналізовано вплив державної правової політики, значення правової культури та особливості використання цифрових інструментів, зокрема електронного правосуддя й адміністративних послуг. Третій розділ присвячено механізмам формування правової активності суб'єктів у цифровому правопорядку, визначенню ролі правового виховання, особливостей взаємодії держави та громадянського суспільства, а також основних загроз і викликів цифрової трансформації у сфері реалізації права.

Результати аналізу наукових публікацій, змісту дисертації та представлених у ній висновків свідчать про високий рівень наукової підготовки автора, самостійність і комплексність проведеного дослідження, належну аргументованість сформульованих положень. Одержані наукові результати мають істотне теоретичне та практичне значення, сприяють розвитку сучасної юридичної науки й можуть бути використані для вдосконалення освітньої діяльності та правозастосовної практики.

Таким чином, ознайомлення з дисертацією Горошка Владислава Олеговича на тему «Реалізація права в умовах цифрової трансформації» дає підстави вважати, що дослідження відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, і тому заслуговує позитивного висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації, а Горошко Владислав Олегович має бути допущений до захисту.

Рецензент – Зварич Роман Васильович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри відмітив, актуальність, наукову новизну та практичну спрямованість дисертаційного дослідження, присвяченого особливостям реалізації права в умовах цифрової трансформації суспільства.

На думку рецензента, особливої уваги заслуговує авторська концепція збалансованої цифрової реалізації права, відповідно до якої технологічний розвиток повинен не лише підвищувати ефективність юридичних процедур, а й забезпечувати реальне здійснення прав і свобод людини. Важливим науковим здобутком є обґрунтування принципу непогіршення правового становища особи внаслідок цифровізації, а також розроблення теоретико-правової моделі диференційованої автоматизації юридичних процедур, що дозволяє визначити межі допустимого використання алгоритмічних систем у правозастосовній діяльності.

Наукова цінність роботи полягає також у переосмисленні функціонального призначення правових норм, ролі правової культури та правової активності особи в цифровому середовищі. Особливо важливим є висновок про те, що технологічна ефективність не може підміняти юридичну справедливість, а автоматизація правових процедур не повинна послаблювати гарантії прав людини.

Дисертаційне дослідження характеризується оригінальністю авторських підходів, належним теоретичним обґрунтуванням і практичною значущістю сформульованих положень. Отримані результати становлять вагомий внесок у розвиток сучасної теорії держави і права та створюють наукове підґрунтя для вдосконалення правової політики України в умовах цифровізації.

Дисертація відповідає встановленим вимогам і заслуговує позитивного висновку, і тому Горошко Владислав Олегович може бути допущений до захисту.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор, професор кафедри Короєд С.О. наголосив на тому, що представлена дисертаційна робота Горошка В.О. привертає увагу

насамперед оригінальністю авторського підходу до осмислення цифрової трансформації права та прагненням вийти за межі традиційного розуміння технологічних змін як виключно засобу вдосконалення юридичних процедур.
Особливий науковий інтерес становить запропоноване здобувачем переосмислення критеріїв ефективності реалізації права, відповідно до якого визначальним є не сам факт упровадження цифрових технологій, а їх реальний вплив на правове становище людини. Заслуговує на увагу й авторська концепція збалансованої цифрової реалізації права, яка дозволяє розглядати технологічний прогрес крізь призму збереження правових гарантій, недопущення нових форм нерівності та забезпечення свободи особистості.
Важливим теоретичним здобутком є також обґрунтування диференційованого підходу до автоматизації юридичних процедур, що порушує принципово важливе питання про межі допустимого технологічного втручання у сферу прийняття юридично значущих рішень. Такий підхід дає можливість розмежувати технічне виконання правових приписів і юридичну діяльність, яка потребує індивідуального оцінювання обставин, професійного розсуду та персональної відповідальності.
Зазначені положення свідчать про самостійність наукового мислення здобувача, концептуальну цілісність дослідження та його здатність запропонувати нові теоретичні орієнтири для розвитку правового регулювання в цифрову епоху. Саме ці результати становлять особливу наукову цінність дисертації та заслуговують на позитивну оцінку.
Все це дає підстави для висновку про відповідність дисертації встановленим вимогам і тому ми можемо рекомендувати здобувача до захисту.
Доктор юридичних наук, професор, професор кафедри Луцький Р.П. відзначив, що у дисертаційному дослідженні здійснено комплексний і ґрунтовний теоретико-правовий аналіз особливостей реалізації права в умовах цифрової трансформації суспільства. Автором вдало поєднано дослідження фундаментальних положень загальної теорії права із сучасними викликами цифровізації, що дозволило по-новому осмислити роль права як соціального регулятора, особливості функціонування правових норм та механізми їх практичної реалізації.
На особливу увагу заслуговує дослідження впливу цифрових технологій на правову політику держави, правову культуру, правове виховання та формування правової активності особи. Важливим здобутком автора є обґрунтування необхідності забезпечення балансу між технологічною ефективністю юридичних процедур і дотриманням принципів верховенства права, законності та захисту прав людини. Позитивної оцінки заслуговує також практична спрямованість роботи, зокрема сформульовані пропозиції щодо вдосконалення електронного правосуддя, цифрових адміністративних послуг, розвитку електронної демократії та запобігання ризикам цифрової нерівності й алгоритмічної дискримінації.
Загалом дисертаційне дослідження характеризується актуальністю, логічністю викладу, належним рівнем наукової аргументації та обґрунтованістю висновків. Одержані результати мають вагоме значення для розвитку сучасної юридичної науки та вдосконалення практики реалізації права в цифровому суспільстві.

Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри Жукевич І.В. відзначив, що вагомим здобутком дисертаційного дослідження Горошка В.О. є вдосконалення наукових підходів до розуміння правової культури, функціонального призначення правових норм та правової активності особи в умовах цифровізації. Особливої уваги заслуговує обґрунтування цифрової правової компетентності як необхідної складової сучасної правової культури, а також переосмислення ролі правових норм у забезпеченні контролю за використанням цифрових технологій.

Позитивної оцінки заслуговує розвиток наукових положень щодо співвідношення технологічної ефективності та юридичної доцільності, а також визначення правових ризиків цифрової трансформації. Важливим є авторський акцент на необхідності запобігання цифровим порушенням, а не лише усунення їх наслідків. Зазначені результати свідчать про наукову зрілість дослідження Горошка В.О., його теоретичну цінність і практичну спрямованість.

Узагальнюючи висловлені в процесі обговорення дисертації думки, *головуюча фахового семінару, кандидат соціологічних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри Пташник О.І.* наголосила на тому, що в дисертації сформульовано й належним чином обґрунтовано наукові висновки та пропозиції, які мають вагоме теоретичне і практичне значення та можуть бути використані в подальших фундаментальних і прикладних дослідженнях, присвячених трансформації механізмів реалізації права в цифровому суспільстві, розвитку правової культури та правосвідомості, удосконаленню правової політики держави, забезпеченню ефективності електронного правосуддя й цифрових адміністративних послуг, а також формуванню дієвих гарантій захисту прав людини в умовах технологічних змін. Особливу цінність становлять авторські підходи до узгодження цифрових інновацій із фундаментальними принципами права, які відкривають перспективи для подальшого розвитку юридичної науки та вдосконалення правозастосовної практики.

Головуюча також підкреслила, що здобувач усунув і врахував всі зауваження та побажання, що були висловлені під час попередніх обговорень дисертації на кафедрі. Дисертація готова до захисту.

Присутні на засіданні одноголосно запропонували визнати дисертацію Горошко В.О. завершеною теоретично та практично-значимою науковою роботою, що містить висновки, які сприяють розв'язанню нагальної наукової проблеми та є суттєвим внеском у розвиток науки теорії держави та права, і яка може бути рекомендована для захисту у спеціалізованій вченій раді.

Також *присутні на засіданні одноголосно запропонували* схвалити позитивний висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

ВИСНОВОК

щодо дисертації Горошко Владислава Олеговича на тему «Реалізація права в умовах цифрової трансформації» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань «Право» за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дисертації Горошка В.О. зумовлена необхідністю наукового переосмислення реалізації права в умовах формування цифрового суспільства, коли ефективність юридичних механізмів дедалі більше залежить від технологічних рішень. Особливого значення набуває проблема забезпечення відповідності цифрових процедур фундаментальним правовим цінностям, адже технологічний прогрес не завжди супроводжується належним рівнем юридичних гарантій. Важливість обраної теми посилюється потребою подолання розриву між формальним закріпленням прав і реальними можливостями їх здійснення в цифровому середовищі. У цьому контексті дослідження має особливу наукову та практичну цінність для розвитку сучасної теорії права, вдосконалення національного законодавства та формування людиноцентричної моделі цифрового правопорядку.

Наукове завдання, за розв'язання якого здобувач заслуговує присудження ступеня доктора філософії полягає в комплексному теоретико-правовому обґрунтуванні особливостей реалізації права в умовах цифрової трансформації суспільства, визначенні закономірностей впливу цифрових технологій на зміст, форми та механізми здійснення правових норм. У дисертації розкрито особливості функціонування права як соціального регулятора в цифровому середовищі, переосмислено роль правової політики, правової культури та правового виховання у формуванні правомірної поведінки й правової активності особи. Важливим результатом стало обґрунтування нових підходів до забезпечення балансу між технологічною ефективністю та юридичними гарантіями, визначення допустимих меж автоматизації юридичних процедур і розроблення пропозицій щодо вдосконалення механізмів реалізації та захисту прав людини на засадах верховенства права, законності й справедливості.

На основі проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень; *найсуттєвішими науковими результатами, які одержав здобувач особисто та які характеризуються достовірністю та науковою новизною, є такі:*

– автором обґрунтовано комплексний підхід до оцінювання ефективності реалізації права в умовах цифровізації, що поєднує соціальні, законодавчі, доктринальні та правозастосовні складники й ґрунтується на забезпеченні доступності прав, юридичної визначеності та захисту інтересів особи;

– дисертантом сформульовано концепцію збалансованої цифрової реалізації права, спрямовану на узгодження технологічного розвитку із захистом прав людини, та запропоновано принцип непогіршення правового становища особи внаслідок цифровізації як гарантію недопущення дискримінації, порушення приватності й обмеження свободи волевиявлення;

– автором обґрунтовано модель диференційованої автоматизації юридичних процедур, яка передбачає визначення меж застосування алгоритмів залежно від складності правової оцінки та наслідків рішень, із збереженням обов'язкової участі уповноваженого суб'єкта у здійсненні дискреційних повноважень;

– дисертантом удосконалено наукові підходи до розуміння правової культури шляхом виокремлення цифрової правової компетентності як її складової, що забезпечує усвідомлення юридичних наслідків електронних дій та самостійну реалізацію й захист прав у цифровому середовищі;

– здобувачем удосконалено наукові положення щодо функціонального призначення правових норм у цифровому середовищі, зокрема їх ролі у визначенні меж застосування технологій, забезпеченні правової визначеності, прозорості автоматизованих процедур і пріоритету конституційних цінностей над технологічною доцільністю;
– автором удосконалено наукові підходи до розуміння правової активності особи в цифровому середовищі як свідомої, ініціативної та ціннісно орієнтованої діяльності, що виявляється у самостійному прийнятті юридично значущих рішень, відповідальній реалізації прав та участі у формуванні правопорядку;
– автором поглиблено наукове розуміння співвідношення технологічної ефективності та юридичної доцільності, відповідно до якого якість цифрових управлінських рішень визначається не лише швидкістю й економією ресурсів, а й їх обґрунтованістю, пропорційністю та здатністю забезпечувати права й інтереси особи;
– здобувачем розвинуто теоретико-правові положення щодо комплексного характеру цифрових ризиків, зокрема алгоритмічної дискримінації, цифрової нерівності та непрозорості автоматизованих рішень, а також обґрунтовано необхідність превентивних правових механізмів для запобігання порушенням і забезпечення дієвості юридичних гарантій.

Значення наукових результатів для теорії і практики та рекомендації щодо використання. Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає у поглибленні наукових уявлень про реалізацію права в умовах цифрової трансформації та обґрунтуванні нових підходів до її вдосконалення. Одержані результати можуть бути використані в подальших наукових дослідженнях, нормотворчій і правозастосовній діяльності, а також в освітньому процесі для підвищення ефективності правового регулювання та захисту прав людини.

Матеріали дисертації використовуються: в навчальному процесі Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила» при викладанні курсів «Теорія держави і права», «Актуальні проблеми теорії держави і права»; науково-дослідній та експертно-аналітичній роботі Науково-дослідного інституту імені академіка УАН І.М. Луцького при виконанні наукових програм розвитку Університету Короля Данила, Прикарпатського регіону та України відповідно до плану проведення наукових досліджень, при підготовці науково-практичних експертних висновків, зауважень і пропозицій до законопроектів в зазначеній сфері.

Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій забезпечується:
– використанням взаємопов'язаних загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання, що дозволило забезпечити комплексність, об'єктивність і наукову обґрунтованість проведеного дослідження;
– ґрунтовним аналізом наукових концепцій і поглядів українських та зарубіжних дослідників, їх критичним переосмисленням, зіставленням різних теоретичних підходів і формулюванням самостійних авторських висновків;

– міждисциплінарним характером дослідження, що передбачає поєднання теоретико-правових знань із науковими здобутками філософії права, політології, соціології права, міжнародного права та суміжних наук;
– всебічним вивченням національного законодавства, офіційних аналітичних і статистичних даних, інформаційно-довідкових матеріалів та широкого кола наукових джерел, необхідних для належного обґрунтування досліджуваних положень;
– послідовністю наукового викладу, взаємозв'язком теоретичних положень і практичних аспектів досліджуваної проблематики, логічною побудовою аргументації та узгодженістю основних результатів;
– відповідністю одержаних результатів визначеній меті та поставленим завданням, належним теоретичним обґрунтуванням висновків і прикладним значенням сформульованих пропозицій;
– достатністю та репрезентативністю використаних емпіричних матеріалів, які забезпечили належну доказову основу дослідження, достовірність його результатів і переконливість наукових узагальнень.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження Горошка В.О. є самостійним, завершеним науковим дослідженням, виконаним на основі особистих наукових пошуків здобувача. Викладені в роботі теоретичні положення, висновки та рекомендації становлять результат його власних наукових напрацювань. Використання наукового доробку інших учених здійснено з дотриманням принципів академічної доброчесності та належним посиланням на першоджерела. Залучені наукові концепції й погляди слугують підґрунтям для критичного аналізу, зіставлення дослідницьких позицій та аргументації авторського бачення порушеної проблематики.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертації обговорювалися на засіданнях кафедри права імені академіка УАН о. Івана Луцького Університету Короля Данила, де було виконано дисертацію, а також оприлюднені на трьох наукових конференціях, а саме: Міжнародній науково-практичній конференції «Реформування українського законодавства: проблемні питання та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 07–08 лютого 2024 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки: вітчизняний та зарубіжний досвід» (м. Київ, 18–19 вересня 2024 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі (м. Київ, 18–19 лютого 2025 року).

Публікації. Основні наукові результати дисертації висвітлені у 7 наукових публікаціях, з яких 4 статті опубліковані в наукових фахових виданнях України та 3 тези доповідей, оприлюднених у збірниках матеріалів конференцій.

Публікації відповідають вимогам пунктів 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Наукові результати в опублікованих наукових працях не повторюються. *Всі представлені наукові публікації здобувача зараховуються за темою дисертації, а саме:*

1. Горошко В.О. Норма права як концептуальний центр праворозуміння: традиційні та сучасні підходи. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 11. С. 759–761. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-11/182.
2. Горошко В.О. Правове виховання в умовах цифрової трансформації суспільства: сучасні виклики та напрями розвитку. Правові новели. 2025. № 27. С. 546–554. DOI: https://doi.org/10.32782/ln.2025.27.65.
3. Горошко В.О. Цифрова нормативність і правове заохочення: перспективи загальнотеоретичного осмислення. Науковий вісник публічного та приватного права. 2025. Випуск 3. С. 32–37. DOI: https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.3.6.
4. Horoshko Vladyslav. The digital society as a new challenge for legal regulation: a general theoretical analysis. Entrepreneurship, Economy and Law. 2024. № 3. PP. 85–90. DOI: https://doi.org/10.32849/2663-5313/2024.3.15.
5. Горошко В.О. Алгоритмізація нормативності: передумови, ризики та виклики правової доктрини. Реформування українського законодавства: проблемні питання та шляхи їх вирішення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 07–08 лютого 2024 р. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 29–32.
6. Горошко В.О. Правова норма в цифрову добу: виклики функціональності та легітимності. Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 18–19 лютого 2025 р. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2025. С. 34–37.
7. Горошко В.О. Правове виховання в контексті глобалізації: транснаціональні підходи. Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки: вітчизняний та зарубіжний досвід: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 18–19 вересня 2024 р. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 68–70.

Оцінка мови і стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Форма і зміст дисертації та анотації відповідають вимогам, що встановлені Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Порядком присудження ступеня доктора філософії та припинення дії рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40.

Предмет дослідження визначений у межах науки теорії держави та права.

Дисертаційна робота становить цілісне, самостійне та завершене наукове дослідження, результати якого вирізняються теоретичною обґрунтованістю, науковою новизною та практичною значущістю. Сформульовані автором

положення й висновки є логічно взаємопов'язаними, забезпечують розв'язання поставленого наукового завдання та відображають особистий внесок здобувача в розвиток теоретико-правової науки.

Анотація належним чином відображає зміст дисертації, її основні наукові результати, положення новизни та можливості практичного використання одержаних висновків, забезпечуючи цілісне уявлення про характер і результати проведеного дослідження.

Структура, зміст та обсяг дисертації й анотації відповідають установленим вимогам до наукових праць відповідного рівня.

Висновок:

1. Дисертація Горошка Владислава Олеговича на тему «Реалізація права в умовах цифрової трансформації», яка підготовлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право, є кваліфікаційною науковою працею, виконаною здобувачем особисто, яка містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для знань в галузі права, а також свідчать про особистий внесок здобувача в юридичну науку та характеризуються єдністю змісту.
2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Горошка Владислава Олеговича на тему «Реалізація права в умовах цифрової трансформації», яка підготовлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та припинення дії рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40.
3. Допустити здобувача Горошка Владислава Олеговича до проходження процедури його атестації разовою спеціалізованою вченою радою на підставі публічного захисту його наукових досягнень у формі підготовленої ним дисертації на тему «Реалізація права в умовах цифрової трансформації» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Голосували "за" – 9 присутніх на засіданні кафедри докторів і кандидатів наук.

Головуюча на засіданні –
в. о. завідувача кафедри права
імені академіка УАН о. Івана Луцького
Університету Короля Данила,
кандидат соціологічних наук, доцент О.І. Пташник